

Олена Жадько
ORCID iD 0000-0002-1985-1572

аспірант кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
вул. Алчевських, 29, 61002 Харків, Україна
ozhadko@ukr.net

ФОРМИ І МЕТОДИ ВЗАЄМОДІЇ ШКОЛИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Статтю присвячено висвітленню форм і методів взаємодії школи та органів місцевого самоврядування у здійсненні громадянського виховання учнів. Основними формами та методами цієї взаємодії є: підтримка діяльності громадсько-активних шкіл, забезпечення реалізації проектів і програм з громадянського виховання, підтримка діяльності регіональних молодіжних шкільних організацій, проведення акцій із громадянського виховання школярів, організація та сприяння роботі музеїв, проведення дитячих фестивалів, обласних конкурсів, присвячених різних освітнім і культурним питанням, учнівських олімпіад з предметів, змагань, турнірів, свят, ігор, зустрічей, екскурсій, виставок, семінарів-практикумів із громадянського виховання молоді, виготовлення й поширення інформаційних матеріалів про рідний край.

Ключові слова: взаємодія; громадянське виховання; напрями; органи місцевого самоврядування; форми і методи; школа; школярі.

© Жадько О., 2020 р.

<https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.1.3>

Вступ. В умовах сучасного розвитку української держави пріоритетним є формування правового суспільства і свідомих громадян, що виступає запорукою відродження нації. Для України громадянське виховання відіграє особливо важливу роль ще й тому, що воно покликане сприяти її соборності, яка є серцевиною української національної ідеї.

З огляду на це розвиток громадянськості в учнівській молоді набуває особливої актуальності. Виховання у молодих поколіннях почуття любові до Батьківщини, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської

позиції нині визначені проблемами загальнодержавного рівня. Участь кожної людини в суспільному житті, її громадянська культура є невід'ємною умовою демократичного розвитку держави.

У зв'язку з цим актуалізується проблема пошуку ефективних засобів, форм та методів здійснення громадянського виховання підростаючого покоління.

Водночас, слід зауважити, що успішному впровадженню громадянських ініціатив, прискоренню процесу децентралізації й формуванню громадянського суспільства, де активні громадяни здатні долучитися до реального управління на місцевому, регіональному і загальнодержавному рівнях є співпраця школи і органів місцевого самоврядування, адже активні громадяни є запорукою успіху розвитку громади (С. Королюк, 2013; (Не)Конференція, 2017; О. Онаць, 2018; Л. Попович, 2017). Взаємодія школи та органів місцевого самоврядування здійснюється з метою глибинної інтеграції закладу освіти в навколишнє соціально-економічне середовище, надання його діяльності більшої динамічності й адаптованості.

Як свідчить аналіз наукових джерел, проблема взаємодії школи та органів місцевого самоврядування досліджується у психолого-педагогічній науці, зокрема С. Королюк (2013), О. Онаць (2018), Л. Попович (2017) розкривають партнерські стосунки між громадсько-активними школами та всіма ресурсами й об'єктами, що існують у громаді, з метою надання академічних, оздоровчих, розважальних, соціальних послуг і забезпечення програм підготовки до професійної діяльності.

Частково предмет дослідження відображується в роботах, присвячених таким проблемам, як: концептуальні засади менеджменту в освітянській сфері (Антонюк О., 2006; Гурковський В. І., 2010); місцеве самоврядування як суб'єкт управління освітою (Волкова Н. В., 2014; Звіздай О. В., 2015); теоретико-методичні основи здійснення громадянського виховання школярів (Бех І., Чорна К., 2007; Вербицька П. В., 2010; Галицька І. Ц., 2005) тощо.

Водночас питання форм і методів взаємодії школи й органів місцевого самоврядування в організації громадянського виховання учнів не отримали цілеспрямованого осмислення.

Форми і методи взаємодії школи та органів місцевого самоврядування у процесі громадянського виховання школярів

Мета статті – розкрити форми і методи взаємодії школи та органів місцевого самоврядування у здійсненні громадянського виховання школярів.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналіз наукових праць (Бех І., Чорна К., 2007; Вербицька П. В., 2010; Волкова Н. В., 2014; Галицька І. Ц., 2005; Звіздай О. В., 2015) та вивчення масової освітньої практики свідчить про те, що успіх у вихованні громадянина залежить від того, наскільки ефективно школа взаємодіє з органами місцевого самоврядування, соціальним середовищем, контактує з іншими інститутами соціального виховання.

Взаємодія школи та органів місцевого самоврядування – це встановлення та розвиток взаємовигідних відносин між школою, учителями, учнями, членами громади та спонсорами для спільного розв'язання загальних проблем. Взаємодії школи та органів місцевого самоврядування властиві такі характеристики, як взаємна вигода, прозорість, волонтерство, двостороннє спілкування, чесність, повага, рівність. Це дає можливість поліпшити імідж школи, залучити додаткові матеріальні та людські ресурси для підтримки закладу освіти з метою задоволення інтересів та потреб громади.

Серед форм і методів взаємодії школи та органів місцевого самоврядування у здійсненні громадянського виховання школярів можна назвати такі:

- підтримка діяльності громадсько-активних шкіл. Так, створена в Україні мережа громадсько-активних шкіл постійно розширюється й успішно працює. Обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти надається підтримка діяльності громадсько-активних шкіл області, а саме: проводяться навчальні семінари-тренінги з актуальних питань організації школи як громадсько-активної; проводяться семінари-практикуми, консультування, науково-практичні конференції для обміну досвідом роботи громадсько-активної школи, а також спецкурси для керівників-слухачів курсів підвищення кваліфікації; досвід громадсько-активних шкіл висвітлюється в засобах масової інформації, презентується на ярмарках педагогічних технологій і виставках, у мережі Інтернет тощо (С. Корольок, 2013). На розвиток і підтримку моделі громадсько-активних шкіл спрямована програма

«Школа як осередок розвитку громади», яка реалізується в Україні за ініціативи та підтримки Всеукраїнського фонду «Крок за кроком».

Отже, модель громадсько-активної школи є прикладом закладу освіти, у якому формуються знання та уміння учнів до життя в суспільстві, громадянська свідомість, активна громадянська позиція молоді і практичні навички щодо її реалізації у подальшому житті (С. Королюк, 2013);

- забезпечення реалізації проектів і програм з громадянського виховання. Так, в Україні впроваджується швейцарсько-український проект "Розвиток громадянських компетентностей в Україні", що спрямований на формування відповідального та дієвого громадянина України, який здатний брати активну участь у житті своєї громади і суспільства, загалом, через створення в місцевих громадах демократичного середовища. Проект дає можливість налагодити взаємодію освітянської спільноти та органів влади задля створення демократичного середовища у місцевих громадах. У реалізації проекту задіяні державні службовці й посадові особи органів місцевого самоврядування, керівники закладів освіти, учителі, представники громадських організацій. Основні зусилля в реалізації проекту спрямовуються на: формування соціальних та громадянських компетентностей засобами навчальних предметів, наскрізне формування громадянських компетентностей в учнів в умовах демократизації освітнього середовища сучасної школи, проектна діяльність як засіб самореалізації учасників освітнього процесу в умовах демократичного врядування в школі, проектна діяльність як засіб формування громадянських компетентностей, громадсько-активна школа: педагогіка партнерства, формування активного і відповідального громадянина та патріота, роль учителя в сучасній демократичній школі, робота з посібниками Ради Європи ((Не)Конференція, 2017; Програма, 2019).

Окрім того, фондом Klichko Foundation був організований конкурс "Zero Waste School", спрямований на формування екологічної свідомості школярів. Задля участі в конкурсі Марганецькою спеціалізованою школою № 2 та Марганецькою міською радою протягом 2019 р. був утілений у життя спільний проект, який передбачав:

Форми і методи взаємодії школи та органів місцевого самоврядування у процесі громадянського виховання школярів

зйомки відеоролику, який розкривав проблему сортування сміття; участь школярів у тренінгу, де вони вчилися взаємодіяти всередині місцевих громад, вести переговори й домовлятися, опановувати шляхи розв'язання складних ситуацій і методи комунікацій, а також практичному семінарі із управління проектами (складання плану реалізації власного проекту, прогнозування ризиків, комунікація із засобами масової інформації та соціумом); зустріч школярів із громадськими активістами, екологами, які ділилися своїм досвідом у веденні проектів та подоланні перешкод; проведення спільного тренінгу для школярів, батьків і шкільного персоналу з метою навчання правильному сортуванню сміття; організація виставки "Побутові відходи очима школярів"; безпосередня участь дітей у прибиранні й збереженні навколишнього середовища. Згодом місцева команда "Zero Waste School" організувала громадський проект "Zero Waste Day", до якого залучили активістів з інших шкіл міста. Цей проект передбачав обговорення різних тем, що стосуються охорони довкілля, дбайливого ставлення до екології, сортування твердих побутових відходів і збереження природи, у цілому, вивчення досвіду еко-активістів, а також проведення телемосту з київськими школярами – ініціаторами еколого-просвітницького проекту "Компола".

У Харкові реалізується молодіжний проект «Депутат-квест», учасники якого отримують інформацію про міжнародні та українські закони і нормативно-правові акти, що регулюють діяльність місцевих рад та депутатів, про особливості виборчого процесу, формування депутатських груп та фракцій, роботу депутатів у виборчих округах, постійних депутатських комісіях та на пленарних засіданнях рад, дізналися про відмінності повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування та напрямки децентралізації влади (Звіт, 2017; Звіт, 2018). У м. Марганець реалізується низка проектів місцевого розвитку ("Діти – наше майбутнє. Створюємо комфортні умови у школі", "Створення якісних санітарно-гігієнічних умов у школі – запорука збереження здоров'я школярів", "Комп'ютерний клас", "Місто майстрів", "Заняття фізкультурою та спортом – виховання здорової нації"), спрямованих на формування громадянської свідомості школярів, їхніх навичок здорового способу життя та інформаційної компетентності (Перелік, 2017);

- підтримка діяльності регіональних молодіжних шкільних організацій. Успішним прикладом роботи регіональної молодіжної структури є діяльність молодіжної організації "Молодіжний парламентський клуб", яка успішно діє на базі середньої загальноосвітньої школи №10 м. Марганець. Її основною метою є підвищення політичної, суспільної та культурної активності молоді, підтримка її участі у житті соціуму, сприяння підвищенню культурного рівня керівництва, активізації молодіжних громадських організацій міста. Молодіжний парламентський клуб активно співпрацює з органами місцевого самоврядування та державної виконавчої влади й різними громадськими організаціями. Так, члени клубу (учні і випускники школи) беруть участь у роботі засіданнях профільних депутатських комісій і сесій міської ради, проводять різноманітні акції. Наприклад, починаючи з 2001 р., щорічно члени клубу беруть участь у Всеукраїнській акції "Громадянин", що сприяє розв'язанню нагальних соціальних і екологічних проблем міста, підвищенню уваги громадськості до нагальних проблем соціуму. Молодіжний парламентський клуб проводить конференції, де обговорюються питання міжнародних стандартів та української практики взаємодії та співпраці між громадськими організаціями та місцевою владою, механізми підвищення прозорості влади на місцевому рівні, шляхів і перспектив підвищення ролі громадськості у процесі прийняття різних рішень на місцевому рівні (Жадько О. А., 2016);

- проведення акцій із громадянського виховання дітей, зокрема: Всеукраїнських акцій "За чисте довкілля", "Громадянин" тощо (Звіт, 2014);

- організація та сприяння роботі музеїв. Так, на Харківщині діє музей місцевого самоврядування, де можна ознайомитися з історією управління громадами регіону. Робота цього музею передбачає: підготовка буклетів про музей; організацію в музеї різноманітних заходів для дітей (виставок, екскурсій, інтерактивних квестів із використанням експонатів музею самоврядування, музейних годин тощо); проведення циклу інтерактивів про співпрацю з Європою, регіонами-партнерами, містами-побратимами «Як дружити з цілим світом тощо. Музей долучився і до

програми Туристично-інформаційного центру для школярів Харкова (Звіт, 2017; Звіт, 2018);

- організація дитячих фестивалів, наприклад, Міжнародного дитячого телефестивалю "Дитятко", м. Харків (Звіт, 2015), міського фестивалю для дітей з особливими потребами "Повір у себе" (Перелік, 2017);

- проведення обласних конкурсів, присвячених різним освітнім і культурним питанням, зокрема, обласного конкурсу мініпроектів розвитку територіальних громад "Разом в майбутнє" (План основних заходів, 2019); обласного конкурсу для дітей та молоді "Місьцеве самоврядування – це ми!" (Звіт, 2012); обласного конкурсу ім. О. С. Масельського на кращий літературний твір; фотоконкурсу "Ми сильні з прапором своїм" (Звіт, 2016), конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України (Перелік, 2017);

- проведення учнівських олімпіад з предметів, змагань (туристсько-краєзнавчих, спортивних, інтелектуальних тощо), турнірів, свят, ігор (інтелектуальних і патріотично-спортивних) (Перелік, 2017);

- організація зустрічей, екскурсій, виставок, присвячених пам'ятним у житті країни датам, її історії, видатним діячам та навколишній природі. Так, у 2017 р. Асоціацією органів місцевого самоврядування Харківської області були проведені: виставка "При світлі білої гори", присвячена п'ятиріччю діяльності національного природного парку "Дворічанський", виставка "Одnodумці краю свого", присвячена керівникам Харкова початку ХХ ст. і 1970-х рр., виставка до 100-річчя з дня заснування газети "Слобідський край" (Звіт, 2017; Звіт, 2018);

- проведення семінарів-практикумів із громадянського виховання молоді, зокрема "Практика залучення молоді та формування молодіжних рад, як дорадчих органів місцевих рад" (План проведення, 2019);

- виготовлення й поширення інформаційних листівок про рідний край (його історію, пам'ятки та пам'ятні знаки, природу), освіти й органи місцевого самоврядування.

Висновки. Отже, важливість залучення підростаючого покоління до активної участі в житті громади та місцевих громадських ініціатив, взаємодії шкіл й органів

місцевого самоврядування обумовлена тим, що учні здатні внести нестандартні, інноваційні підходи до розв'язання проблем місцевих громад, сприяти впровадженню новітніх управлінських, інформаційних технологій у місцевому самоврядуванні. Основними формами і методами взаємодії органів місцевого самоврядування та шкіл у процесі громадянського виховання є: підтримка діяльності громадсько-активних шкіл, забезпечення реалізації проєктів і програм з громадянського виховання, підтримка діяльності регіональних молодіжних шкільних організацій, проведення акцій із громадянського виховання школярів, організація та сприяння роботі музеїв, проведення дитячих фестивалів, конкурсів, присвячених різних освітнім і культурним питанням, учнівських олімпіад, змагань, свят, ігор, зустрічей, екскурсій, виставок, семінарів-практикумів із громадянського виховання, виготовлення й поширення інформаційних матеріалів про рідний край.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективу її подальшої розробки вбачаємо в розкритті напрямів взаємодії органів місцевого самоврядування і закладів освіти.

Література

- Антонюк О. Менеджмент в освітянській сфері: концептуальні засади. *Персонал*. 2006. № 10. С. 58-67. URL: <http://personal.in.ua/article.php?ida=381> (дата звернення: 23.11.2019)
- Бех І., Чорна К. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Гірська школа Українських Карпат*. 2015. № 12–13. С. 26–37.
- Вербицька П. В. Теоретико-методичні основи громадянського виховання учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.07 "Теорія і методика виховання". Київ, 2010. 40 с.
- Волкова Н. В. Місьцеве самоврядування як суб'єкт управління освітою: кластерний підхід. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. фін. акад., 2014. 204 с.
- Галицька І. Ц. Інноваційні технології громадянського виховання. *Виховна робота в школі*. 2005. №5(6). С. 2–19.
- Гурковський В. І. Актуальні проблеми державного управління наукою та освітою в контексті глобальної інтелектуалізації. *Наукові записки Інституту законодавства ВРУ*. 2010. № 3. С. 167–171.
- Звіздай О. В. Нормативно-правові засади розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 1(47). С. 242–249.

- Звіт Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області про проведену у 2014 році роботу. URL: <https://drive.google.com/file/d/1oAspLKmnLDT7XcoBWD5L6LwXbZXqa7cU/view> (дата звернення: 01.11.2019).
- Звіт Виконавчої дирекції Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області про проведену роботу у 2016 році. URL: https://drive.google.com/file/d/1VvW_hS3bzoUPDtcdCi-7EcwwZI_FGX3s/view (дата звернення: 01.11.2019).
- Звіт Виконавчої дирекції Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області про проведену у 2012 році роботу. URL: https://drive.google.com/file/d/1NOfHEy7xVj_k2dYZ4IEwRQp5iTQH1ZBI/view (дата звернення: 01.11.2019).
- Звіт Правління Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області про проведену роботу у 2015 році. URL: <https://drive.google.com/file/d/1w282eft4iUEKcwybg-2ItBQdvaMqdFVq/view> (дата звернення: 01.11.2019).
- Звіт Правління та виконавчих структур Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області про проведену роботу у 2017 році. URL: <https://drive.google.com/file/d/1POxRFWQGOx70bzRQ59Fr7EesCfyNDpIY/view> (дата звернення: 01.11.2019).
- Звіт Правління та Виконавчої дирекції про проведену роботу Асоціацією органів місцевого самоврядування Харківської області у 2018 р. URL: <https://drive.google.com/file/d/1BLa2pjqwvR2CYudYZrKVUcKmlLQGHRm1o/view> (дата звернення: 01.11.2019).
- Жадько О. А. Взаємодія школи і органів місцевого самоврядування в процесі громадянського виховання учнівської молоді. 2016. URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf3/Gadko.pdf (дата звернення: 30.12.2019).
- Королюк С. Роль громадсько-активної школи у розвитку громадянського суспільства. *Актуальні проблеми громадянської освіти: український та зарубіжний досвід*: матеріали І науково-практичної конференції (Острог, 19 червня 2013 р.). Острог : ГО «Центр демократичного лідерства, Національний університет «Острозька академія», 2013. С. 95–97
- Онаць О. М. Управління громадсько-активною школою як відкритою соціально-педагогічною системою. *Партнерська взаємодія школи та сім'ї як фактор оновлення сучасної освіти* / ред. колегія: Н. А. Побірченко, Т. Є. Гура, В. Я. Ястребова та ін. Запоріжжя: СТАТУС, 2018. URL: http://lib.iitta.gov.ua/710553/1/Dniprorudne_Onats_Stattya_%281%29.pdf (дата звернення: 30.12.2019).
- Перелік заходів і завдань Комплексної програми розвитку освіти в місті Марганці на 2018-2022 роки. Марганець, 2017. 17 с.
- План основних заходів Харківської обласної ради та її виконавчого апарату з 28 жовтня по 03 листопада 2019 р. URL: <http://www.oblrada.kharkov.ua/ua/press-center/anonsy/anonsy-all/22800-plan->

osnovnikh-zakhodiv-kharkivskoji-oblasnoji-radi-ta-jiji-vikonavchogo-aparatu-z-28-zhovtnya-po-03-listopada-2019-roku (дата звернення: 01.11.2019).

План проведення навчальних заходів для керівників, працівників виконавчих апаратів та виконкомів місцевих рад області на 2019 р. URL: <https://drive.google.com/file/d/1FT4xfIRCgozGdqJpt6UwDdOId5502WpT/view> (дата звернення: 01.11.2019).

Попович Л. М. Громадсько-активна школа – модель нової української школи. *Strategy of Quality in Industry and Education: Proceedings of the 8th International Conference (Varna, June 5-8, 2017)*. Varna, 2017. P. 346–350.

Програма заходу "Педагогічні ідеї в дії: впровадження проекту "Розвиток громадянських компетентностей в Україні". Марганець, 2019. 2 с.

Співпраця школи, влади та громади – шлях до розбудови громадянського суспільства : (не)конференція (Івано-Франківськ, 5 грудня 2017 р). URL : <https://doccu.in.ua/rozbudovuiemo-hromadianske-suspilst/> (дата звернення: 30.12.2019).

References

Antoniuk, O. (2006). Menedzhment v osvianyanskyi sferi: kontseptualni zasady [Management in educational sphere: conceptual foundations]. *Personal*, 10, 58–67. <http://personal.in.ua/article.php?ida=381>

Bekh, I. & Chorna, K. (2015). Programa ukrainskoho patriotychnoho vyhovannia ditei ta ucnivskoi molodi [Program of Ukrainian patriotic education of children and student youth]. *Mountain school of the Ukrainian Carpathians*, 12–13, 26–37.

Verbytska, P. (2010). Teoretyko-metodychni osnovy hromadianskoho vyhovannia uchnivskoi molodi u zahalnoosvitnih navchalnyh zakladah [Theoretical and methodological fundamentals of school youth civic upbringing in the secondary schools] : Extended abstract of Doctor's thesis: 13.00.07. Kyiv, 40.

Volkova, N. (2014). *Mistseve samovriaduvannia iak subiekt upravlinnia osvitoiu: klasternyi pidhid [Local self-government as a subject of education management: cluster approach]*. Dnipropetrovsk : Dnipropetrovsk State Financial Academy, 204.

Galytska, I. (2005). Innivatsiyni tehnolohii hromadianskoho vyhovannia [Innovative technologies of civic education]. *Educational work at school*, 5(6), 2–19.

Gurkovskyi, V. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia naukoiu ta osvitoiu v konteksti hlobalnoi intelektualizatsii [Actual problems of state management of science and education in the context of global intellectualization]. *The Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 3, 167–171.

Zvzdai, O. (2015). Normatyvno-pravovi zasady rozvytku mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini [Legal principles of development of local government in Ukraine]. *Actual problems of state management*, 1(47), 242–249.

Zvit Asotsiatsii organiv mistsevoho samovriaduvannia Kharkivskoi oblasti pro provedenu u 2014 rotsi robotu [Report of the Association of local government about the

work done in Kharkiv Region in 2014].
<https://drive.google.com/file/d/1oAspLKmnLDT7XcoBWD5L6LwXbZXqa7cU/view>

Zvit Vykonavchoi dyreksii Asotsiatsii organiv mistsevoho samovriaduvannia Kharkivskoi oblasti pro provedenu robotu u 2016 rotsi [Report of Executive Directorate of the Association of local government about the work done in Kharkiv Region in 2016].
https://drive.google.com/file/d/1VvW_hS3bzoUPDtcdCi-7EcwwZI_FGX3s/view

Zvit Vykonavchoi dyreksii Asotsiatsii organiv mistsevoho samovriaduvannia Kharkivskoi oblasti pro provedenu u 2012 rotsi robotu [Report of Executive Directorate of the Association of local government about the work done in Kharkiv Region in 2012].
https://drive.google.com/file/d/1NOfHEy7xVj_k2dYZ4lEwRQp5iTQH1ZBl/view

Zvit Pravlinnia Asotsiatsii organiv mistsevoho samovriaduvannia Kharkivskoi oblasti pro provedenu robotu u 2015 rotsi [Report of Board of the Association of local government about the work done in Kharkiv Region in 2015].
<https://drive.google.com/file/d/1w282eft4iUEKcwybg-2ItBQdvaMqdFVq/view>

Zvit Pravlinnia ta vykonavchych struktur Asotsiatsii organiv mistsevoho samovriaduvannia Kharkivskoi oblasti pro provedenu robotu u 2017 rotsi [Report of Board and Executive structures of the Association of local government about the work done in Kharkiv Region in 2017].
<https://drive.google.com/file/d/1POxRFWQGOx70bzRQ59Fr7EesCfyNDpIY/view>

Zvit Pravlinnia ta vykonavchoi dyreksii Asotsiatsii organiv mistsevoho samovriaduvannia Kharkivskoi oblasti u 2018 rotsi [Report of Board and Executive Directorate of the Association of local government in Kharkiv Region in 2018].
<https://drive.google.com/file/d/1BLa2pjqwvR2CYudYZrKVUcKmLQGHm1o/view>

Zhadko, O. (2016). Vzaiemodiia shkoly i organiv mistsevoho samovriaduvannia v protsesi hromadianskoho vyhovannia uchnivskoi molodi [Interaction of school and local self-government in the process of civic education of studying youth].
https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf3/Gadko.pdf

Koroliuk, S. (2013). Rol hromadiansko-aktyvnoi shkoly u rozvytku hromadianskoho suspilstva [Role of socially active school in development of civil society]. *Actual problems of civic education: Ukrainian and foreign experience: Proceedings of the 1st scientific-practical conference (Ostroh, June 19, 2013)*. Ostroh : GO "Tsentri demokratychnoho liderstva", The National University of Ostroh Academy, 95–97.

Onats, O. (2018). Upravlinnia hromadsko-aktyvnoiu shkoloiu iak vidkrytoiu systemoiu [Management of socially active school as an open social-pedagogical system]. In N. Pobirchenko, T. Gura, V. Yastrebova (Eds.). *Partner interaction of school and family as a factor of renovation of modern education*. Zaporizhzhia:

STATUS.

http://lib.iitta.gov.ua/710553/1/Dniprorudne_Onats_Stattya_%281%29.pdf

- Perelik zahodiv i zavdan Kompleksnoi programy rozvytku osvity v misti Margantsi na 2018-2022 roky [List of activities and tasks of the Complex program of development of education in Marganets for 2018-2022]. Marganets, 2017, 17
- Plan osnovnyh zahodiv Harkivskoi oblasti ta ii vykonavchoho aparatu z 28 zhovtnia po 3 lystopada 2019 r. [Plan of main activities of Kharkiv Regional Council and its executive office from October 28 till November 3, 2019]. <http://www.oblrada.kharkov.ua/ua/press-center/anonsy/anonsy-all/22800-plan-osnovnikh-zakhodiv-kharkivskoji-oblasnoji-radi-ta-jiji-vikonavchogo-aparatu-z-28-zhovtnya-po-03-listopada-2019-roku> (ukr).
- Plan provedennia navchalnyh zahodiv dlia kerivnykiv, pratsivnykiv vykonavchyh aparativ ta vykonkomiv mistsevyh rad oblasti na 2019 r. [Plan of training activities for heads, staff of executive office and executive committees of local councils of the region for 2019]. <https://drive.google.com/file/d/1FT4xfIRCgozGdqJpt6UwDdOId5502WpT/view>
- Popovych, L. (2017). Hromadsko-aktyvna shkola – model novoi ukrainskoi shkoly [Socially active school is a model of a new Ukrainian school]. *Strategy of Quality in Industry and Education: Proceedings of the 8th International Conference* (Varna, June 5-8, 2017). Varna, 346–350.
- Programa zahodu "Pedagogichni idei v dii: vprovadzhennia proektu "Rozvytok hromadianskyh kompetentnosti v Ukraini" [The program of event "Pedagogical ideas in action: implementation of the project "Development of Citizenship Competences in Ukraine"]. Marganets, 2019, 2.
- Spivpratsia shkoly, vlady ta hromady – shliakh do rozbudovy hromadianskoho suspilstva : (Ne)Konferentsiia (Ivano-Frankivsk, 5 hrudnia 2017 r.) [Interaction of school, authority and community is a way to build civil society : (Non)Conference (Ivano-Frankivsk, December 5, 2017)]. <https://doccu.in.ua/rozbudovuiemo-hromadianske-suspilst/>

ФОРМЫ И МЕТОДЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ШКОЛЫ И ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ГРАЖДАНСКОГО ВОСПИТАНИЯ ШКОЛЬНИКОВ

Елена Жадько, аспирант кафедры общей педагогики и педагогики высшей школы, Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды, ул. Алчевских, 29, г. Харьков, 61002, Украина, ozhadko@ukr.net

Статья раскрывает формы и методы взаимодействия школы и органов местного самоуправления в осуществлении гражданского воспитания учащихся. Основными формами и методами данного взаимодействия являются: поддержка деятельности общественно-активных школ, обеспечение реализации проектов и программ по гражданскому воспитанию, поддержка деятельности региональных

Форми і методи взаємодії школи та органів місцевого самоврядування у процесі громадянського виховання школярів

молодежных школьных организаций, проведение акций по гражданскому воспитанию школьников, организация и содействие работе музеев, проведение детских фестивалей, областных конкурсов, посвященных разным образовательным и культурным проблемам, ученических олимпиад по предметам, соревнований, турниров, праздников, игр, встреч, экскурсий, выставок, семинаров-практикумов по гражданскому воспитанию молодежи, изготовление и распространение информационных материалов о родном крае.

Ключевые слова: *взаимодействие; гражданское воспитание; направления; органы местного самоуправления; формы и методы; школа; школьники.*

FORMS AND METHODS OF INTERACTION OF SCHOOL AND LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE PROCESS OF SCHOOLCHILDREN'S CIVIC EDUCATION

Olena Zhadko, Post-Graduate Student of Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
29 Alchevskyh St., 61002 Kharkiv, Ukraine, ozhadko@ukr.net

The article is dedicated to the revelation of forms and methods of interaction of school and local self-government when implementing schoolchildren's civic education. The main forms and methods of this interaction are: support of the activities of socially active schools aimed at providing the academic, health maintaining, entertaining and social services and providing training programs for people's professional activity, ensuring the implementation of projects and programs in civic education (in particular, Swiss-Ukrainian project "Development of Citizenship Competences in Ukraine", Ukrainian project "Zero Waste School", youth project "Deputy quest" etc.), support of the activities of regional youth school organizations ("Youth Parliamentary Club", in particular), conducting actions on schoolchildren's civic education (for instance, "For a Clean Environment", "Citizen" etc.), organization and facilitation of the work of museums, holding children's festivals, regional contests dedicated to different educational and cultural problems, schoolchildren's competitions in subjects, competitions (tourism and local history, sporting, intellectual etc.), tournaments, festivals, games, meetings, excursions and exhibitions dedicated to important dates and events in the life of the country, its history, outstanding people and nature, seminar-practicum in youth civic education, production and distribution of information materials about native land. Due to above-mentioned forms and methods of interaction of school and local self-government, schoolchildren can take active part in community life, introduce non-standard, innovative approaches to solving the problems of local communities and modern managerial and information technologies in local government.

Keywords: *interaction, civic education, directions, local self-government, forms and methods, school, schoolchildren.*

Стаття надійшла до редакції 11.11.2019

Прийнято до друку 27.02.2016